

ชุดเอกสารศึกษด้วยตนเอง

วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
หรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

เล่มที่ 2

หลักการพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ หากครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะเพียงพอสำหรับการสร้างโอกาสและจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงสามารถเรียนรู้และค้นคว้าได้จากหลายแห่งโดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ และแนวคิดการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

หลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พุทธศักราช 2561 ได้ออกแบบให้ผู้เข้าอบรมศึกษาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง ก่อนเข้ารับการทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน หากมีผลการทดสอบผ่านเกณฑ์สามารถเข้ารับการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการนิเทศ ติดตามผล เพื่อเติมเต็มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับคนพิการในสถานศึกษา เมื่อมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พุทธศักราช 2561 จึงมีการปรับสาระให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ และปรับเปลี่ยนให้ส่วนราชการเป็นหน่วยงานจัดอบรม

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คณะทำงาน ที่ได้ร่วมกันปรับปรุง พัฒนาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองฉบับนี้จะอำนวยความสะดวกให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเจตนารมณ์

(นายสุเทพ ชิตยวงษ์)

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

รักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

เอกสารชุดศึกษาด้วยตนเอง วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เรื่อง หลักการพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ เล่มนี้ ได้รวบรวมเนื้อหาจากเอกสาร บทความ ของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ครูและบุคลากรที่สนใจควรทราบ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ การจำแนกประเภทความพิการ เพื่อการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การวัดและประเมินผล สำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การประกันคุณภาพการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ครูและผู้สนใจนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น พร้อมทั้งนำแนวทางความรู้แนะนำแก่ผู้ปกครองต่อไป

คณะทำงาน

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำชี้แจง

สารบัญ

แนวทางการใช้ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง

หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ.....	1
ความหมายของการศึกษาพิเศษ.....	1
หลักการจัดการศึกษาพิเศษ.....	2
ปรัชญาการศึกษาพิเศษ.....	2
เหตุผลความจำเป็นและสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ.....	3
การจำแนกประเภทความพิการทางการศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552.....	6
หน่วยที่ 2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.....	8
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.....	8
พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556.....	9
พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556.....	11
หน่วยที่ 3 จิตวิทยาการศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ.....	17
จิตวิทยาพัฒนาการ.....	17
พัฒนาการของมนุษย์.....	18
ทฤษฎี แนวคิด หลักการเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้.....	22
หน่วยที่ 4 การวัดและประเมินผลสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ.....	28
การประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล.....	28
แนวทางการวัดประเมินผลผู้เรียนเรียนรวม.....	29
หน่วยที่ 5 การประกันคุณภาพการศึกษาพิเศษ.....	32
มาตรฐานการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ.....	32
มาตรฐานการศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ.....	33
สรุปสาระสำคัญ.....	35

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องศึกษา

บรรณานุกรม

แบบทดสอบท้ายบท

แบบเขียนสะท้อนคิด

แนวทางการใช้ชุดการศึกษาด้วยตนเอง

ท่านที่ศึกษาเอกสารควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ศึกษาขอบข่ายของเนื้อหาสาระสำคัญ และจุดประสงค์
2. ศึกษาขอบข่ายของเนื้อหาและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด
3. ศึกษาแหล่งความรู้เพิ่มเติม
4. โปรดระลึกไว้เสมอว่าการศึกษาจากเอกสารด้วยตนเองเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาความรู้ด้านการศึกษาพิเศษเท่านั้น ควรศึกษาค้นคว้าและหาประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม

หน่วยที่ 1

ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ

ความหมายของการศึกษาพิเศษ

ความหมายของการศึกษาพิเศษ มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

การศึกษาพิเศษ (Special Education) หมายถึง การให้การศึกษแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษทั้งโดยวิธีการสอน การจัดดำเนินการวิธีการสอน และการให้บริการ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ด้อยโอกาสและขาดความเสมอภาคในการได้รับสิทธิตามที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กในวัยเรียนโดยทั่วไปซึ่งสาเหตุแห่งความด้อยโอกาสนั้น เป็นผลมาจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปัญญาเลิศ ซึ่งเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ (ศรียา นิยมธรรม. 2533 อ้างใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. 2553)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่บกพร่องทางสายตา เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ เด็กที่บกพร่องทางอารมณ์และพฤติกรรม เด็กที่บกพร่องทางการเรียน เด็กพิการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้ปกติ ดังนั้น การศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติในด้านเกี่ยวกับวิธีการสอน ขบวนการเนื้อหาวิชา หลักสูตร เครื่องมือ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็นการศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล (ผดุง อารยะวิญญู. 2542 อ้างใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. 2553)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การรักษา และป้องกัน การรักษา มีลักษณะเป็นการบำบัดรักษา ความบกพร่อง ความสำเร็จความสามารถในการเรียนรู้ออกไป จัดหาวิธีการเรียนแบบอื่นมาทดแทนหรือชดเชย การป้องกันโดยการจัดการบริการเพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กตั้งแต่ก่อนวัยเรียน ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อป้องกัน การไร้ความสามารถไม่ให้ขยายมากขึ้นรุนแรงมากขึ้น (พิมพ์พรรณ วรชุตินธร. 2545 อ้างใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. 2553)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการศึกษาพิเศษ คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมศักยภาพ พัฒนา บำบัด และชดเชยความบกพร่อง ให้แก่บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือด้อยโอกาส ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เป็นพิเศษ

หลักการจัดการศึกษาพิเศษ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, สุวพิชชา ประสิทธิธัญกิจ, 2553)

เด็กพิเศษทุกคนควรได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของตนให้ถึงขั้นสูงสุด การศึกษาพิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถและศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่ตอกย้ำความพิการของเขา แต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษาพิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนตามความต้องการและจำเป็นของเด็กด้วย ซึ่งหมายความว่า นักการศึกษาจะต้องไม่มองข้ามความพิการของเด็กเหล่านั้น หลักการสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ได้แก่

1. การจัดบริการพิเศษต้องกระทำอย่างฉับพลันทันที ที่ค้นพบความต้องการและจำเป็นพิเศษของเด็ก
2. ความพิการบางประเภทควรถือว่าเป็นเพียงอาการ มากกว่าที่จะเป็นความผิดปกติทางกายภาพ และอาจปรากฏอยู่เพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น
3. เด็กพิการคนใดคนหนึ่ง อาจต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ ที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาใด ช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต
4. การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษต้องครอบคลุมตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา
5. การจัดการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ตามความเหมาะสมย่อมเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุนเด็กพิเศษได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องประสานความสามารถของครู ปกติและครูการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรัชญาการศึกษาพิเศษ

จากหลักการจัดการศึกษาพิเศษข้างต้นก่อให้เกิดปรัชญาการศึกษาพิเศษขึ้นดังนี้

1. ปรัชญาทั่วไปที่เป็นหลักฐานในการจัดการศึกษาพิเศษคือ
 - 1.1 ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนทั่วไป เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วย หากเด็กพิเศษไม่สามารถเรียนในโปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดให้เด็กทั่วไปได้ ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษเหล่านั้น
 - 1.2 เด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุดในทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเรียนต่อไป และมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด
 - 1.3 การจัดการศึกษาพิเศษ ควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับเด็กทั่วไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เด็กพิเศษผู้นั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรงไม่อาจเรียนร่วมได้ อย่างไรก็ตาม เด็กพิเศษควรได้สัมผัสกับสังคมคนทั่วไป
 - 1.4 การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภทโดยใช้แนวการจัดการศึกษาของเด็กทั่วไป
 - 1.5 การจัดการศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดเป็นโปรแกรมให้เป็นรายบุคคลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่าง อาจจัดกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องหรือความต้องการคล้ายคลึงกันและอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน
 - 1.6 การจัดโปรแกรมการสอนเด็กพิเศษ ควรเน้นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กมีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการหรือความบกพร่องเพื่อทำให้เด็กมีความมั่นใจว่าแม้ตนจะมีความบกพร่องก็ยังมีความสามารถเท่าเทียมกับเด็กทั่วไปซึ่งช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น
 - 1.7 การศึกษาพิเศษควรให้เด็กมีความเข้าใจยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่น มีสัจการแห่งตน และมุ่งให้ช่วยตนได้ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

1.8 การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่แรกเกิดเรื่อยไป ขาดตอนไม่ได้ และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพด้วย

2. ประชญาเฉพาะในการจัดการศึกษาพิเศษตั้งอยู่บนรากฐานที่ว่า

2.1 เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2.2 เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกันแต่ละคนจะต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันกับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง

2.3 เด็กแต่ละคนย่อมมีความสามารถต่างกัน การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กปรากฏเด่นชัด

2.4 ในสังคมมนุษย์ย่อมมีทั้งคนทั่วไปและคนพิการ ซึ่งไม่สามารถแยกคนพิการออกจากคนทั่วไปได้ ควรให้เขามีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.5 เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะมีความต้องการและความสามารถทางการศึกษา แตกต่างกับเด็กทั่วไป ดังนั้นการให้การศึกษาควรมีรูปแบบและวิธีที่แตกต่างจากเด็กทั่วไปเพื่อให้เด็กพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

จะเห็นได้ว่าในการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กพิเศษนั้น ด้วยแนวคิดและปรัชญาที่ว่าเด็กพิการทุกคนมีโอกาสและสามารถเรียนรู้หรือได้รับการฝึกฝน ได้รับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพให้เกิดแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม แต่เนื่องจากเด็กพิเศษแต่ละคนแต่ละประเภทมีระดับของความต้องการแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาพิเศษควรจัดให้เด็กได้พัฒนาตนเองให้เร็วที่สุดและมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. 2553)

เหตุผลความจำเป็นและสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นทุนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของพัฒนาประเทศโดยเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ “การศึกษา” ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการช่วยให้คนมีความรู้ สติปัญญา เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้คนในประเทศได้รับการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้คนไทยทุกคนมีสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

สิทธิทางการศึกษาของคนพิการได้กำหนดไว้ในมาตรา 10 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา โดยจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละประเภทและบุคคล

หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่

1. หน่วยงานรัฐ โดยมีกระทรวงการศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานทางการศึกษาของแต่ละประเภทความพิการทั้งในระบบ นอกระบบ รูปแบบการจัดมีทั้งการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาแบบเรียนร่วม การจัดการศึกษาพิเศษ เฉพาะความพิการ
2. ชุมชน องค์กรเอกชน ได้แก่ มูลนิธิ สมาคมหรือชมรมต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้คนพิการมาโดยตลอดเช่นกัน ซึ่งมีระบบ รูปแบบ และแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ให้แก่คนพิการที่แตกต่างหลากหลายตามกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภทความพิการ เช่น จัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว จัดศูนย์เด็กเล็กเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กพิการ จัดการเรียนการสอนในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ของครอบครัวหรือองค์กร เป็นต้น
3. ครอบครัวหรือผู้ปกครองคนพิการ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาทางการศึกษาให้แก่คนพิการทั้งการเตรียมความพร้อมการฝึก การส่งเสริมการเรียนรู้ การฟื้นฟูสมรรถภาพ ตามความจำเป็นเหมาะสม

จะเห็นว่าการจัดบริการทางการศึกษาให้แก่คนพิการจะมีผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม (stakeholders) และมีรูปแบบการจัดบริการที่หลากหลาย แต่ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ ชุมชน องค์กรเอกชน ครอบครัว หรือผู้ปกครองคนพิการ ต่างมีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้คนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกกระดับ โดยทั่วถึงและเท่าเทียมกับคนทั่วไป เพื่อให้คนพิการสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้พิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน หลายแห่ง ซึ่งร่วมกันจัดการศึกษาในหลายรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือผู้มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ดังนั้น การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองได้จัดการศึกษาให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” เพื่อให้คนพิการได้รับบริการทางการศึกษาตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล และสามารถดำรงชีวิตอิสระ (Independent Living: IL) ได้ในทุกบริบทของสังคมภายใต้นโยบายสังคมไทยไม่ทอดทิ้งกัน

กระทรวงศึกษาธิการแบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น 5 องค์กรหลัก คือ 1) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 5) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งมีบทบาทภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ

รวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภท ซึ่งครอบคลุมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) การเตรียมความพร้อมและประสานส่งต่อจนถึงวัยเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ระดับอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมสำหรับคนพิการทุกประเภท

ในปี พ.ศ. 2556-2559 ให้บริการการศึกษาสำหรับคนพิการในทุกระบบและทุกระดับการศึกษา ได้จำนวนทั้งสิ้น 1,445,177 คน ซึ่งจำแนกเป็นปี 2556 จำนวน 356,520 คน, ปี 2557 จำนวน 404,706 คน, ปี 2558 จำนวน 262,701 คน, ปี 2559 จำนวน 421,250 คน (แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560 – 2564) กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โดยครอบคลุมจำนวนคนพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดบริการการศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภท ความพิการ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและประสบผลสำเร็จในเชิงคุณภาพของการให้บริการ การศึกษาสำหรับคนพิการ คือ

- 1.-หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการพัฒนาระบบและจัดทำฐานข้อมูลคนพิการด้านการศึกษา
2. คนพิการได้รับการคัดกรอง การฟื้นฟูสมรรถภาพ และได้รับการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ
3. มีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายทั้งในระบบ นอกระบบ ตามอัธยาศัย และการศึกษาทางเลือก โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ
4. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในรูปแบบการเรียนรวมกระจายในทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อรองรับคนพิการทุกคนให้ได้รับสิทธิและโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน และได้มีโอกาสเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนใกล้บ้าน
5. มีการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ
6. มีการส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีและมีสถานประกอบการที่รับนักเรียนนักศึกษาพิการ เข้าฝึกงานตามกฎหมายทวิภาคีโดยคนพิการจะมีรายได้ตลอดเวลาที่เข้าฝึกงานในสถานประกอบการ
7. พัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. พัฒนาสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้สำหรับคนพิการ ให้มีสภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมเสมอภาค
9. สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (Disability Support Services : DSS Center)
10. สนับสนุนการเรียนการสอนตลอดจนบริการเทคโนโลยี พร้อมทั้งพัฒนาการผลิตสื่อให้กับครูผู้สอนคนพิการเพื่อนำไปจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับคนพิการ
11. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยการพัฒนากลไกการประสานงาน เครือข่ายในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

การจำแนกประเภทความพิการทางการศึกษา

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ จึงออกประกาศกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552”

ข้อ 2 ประเภทของคณพิการ มีดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- (2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- (3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- (4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ
- (5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
- (6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- (7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์
- (8) บุคคลออทิสติก
- (9) บุคคลพิการซ้อน

ข้อ 3 การพิจารณาคณบุคคลที่มีความบกพร่องเพื่อจัดประเภทของคณพิการ ให้มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

(1.1) คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมาก จนต้องใช้สื่อสัมผัสและสื่อเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาดำดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสง

(1.2) คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษร ตัวพิมพ์ขยายใหญ่ ด้วยอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากวัดความชัดของสายตาดำดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70)

(2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(2.1) คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถเข้าใจการพูดผ่านทาง การได้ยิน ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งโดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป

(2.2) คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะได้ยินการพูดผ่านทาง การ

ได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งหากตรวจวัดการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมา ถึง 26 เดซิเบล

(3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ บุคคลที่มีความจำกัดอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ ความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ ร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้านทักษะทางสังคม/การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพ อนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้ได้แสดงอาการดังกล่าวก่อนอายุ 18 ปี

(4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(4.1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ บุคคลที่มีอวัยวะ ไม่สมบูรณ์ หรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหวความบกพร่อง ดังกล่าวอาจ เกิดจากโรคทางระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกการไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด อุบัติเหตุ และโรคติดต่อ

(4.2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ ได้แก่ บุคคลที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังหรือ มีโรคประจำตัวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้เกิด ความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาพิเศษ

(5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของ สมองบางส่วน ที่แสดงถึงความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะความสามารถด้านใด ด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน คือ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ

(6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องในการ เปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือบุคคลที่มีความบกพร่อง ในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียนหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจ เกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหา และหน้าที่ของภาษา

(7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไป จากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือ ความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด เช่น โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า โรคสมองเสื่อม เป็นต้น

(8) บุคคลออทิสติก ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมองบางส่วน ซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้าน พฤติกรรม หรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความผิดปกตินั้นค้นพบได้ก่อนอายุ 30 เดือน

(9) บุคคลพิการซ้อน ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภท ในบุคคลเดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556)

หน่วยที่ 2

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ในเอกสารชุดศึกษาด้วยตนเองเล่มนี้ จะกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

มาตรา ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการ และตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน

ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สิน เข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ได้กล่าวถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการไว้ดังนี้

มาตรา 10 การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 22 หลักการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 24 กระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน

มาตรา 26 การประเมินผลการเรียนรู้ พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และให้นำผลการประเมินดังกล่าวมาประกอบพิจารณาในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด

“ผู้ดูแลคนพิการ” หมายความว่า บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้องหรือ บุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรือรับอุปการะคนพิการ

“แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล” หมายความว่า แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล

“เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก” หมายความว่า เครื่องมือ อุปกรณ์ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์หรือบริการที่ใช้สำหรับคนพิการโดยเฉพาะ หรือที่มีการดัดแปลงหรือปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละบุคคล เพื่อเพิ่ม รักษา คงไว้ หรือพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร รวมถึงกิจกรรมอื่นใดในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิตอิสระ

“ครูการศึกษาพิเศษ” หมายความว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษระดับปริญญาตรีที่ผ่านการประเมินทักษะการสอนคนพิการตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการกำหนด และปฏิบัติหน้าที่สอน จัดการศึกษา นิเทศหรือหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน”

“การเรียนรู้ร่วม” หมายความว่า การจัดให้คนพิการได้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาทั่วไปทุกระดับ และหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการจัดการศึกษา ให้สามารถรองรับการเรียนการสอนสำหรับคนทุกกลุ่ม รวมทั้งคนพิการ

“สถานศึกษาเฉพาะความพิการ” หมายความว่า สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่จัดการศึกษา สำหรับคนพิการโดยเฉพาะ ทั้งในลักษณะอยู่ประจำ ไป-กลับ และรับบริการที่บ้าน

“ศูนย์การศึกษาพิเศษ” หมายความว่า สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัย แก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต และจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแล คนพิการ ครู บุคลากรและชุมชน รวมทั้งการจัดสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในประกาศกระทรวง

“ศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการโดยเฉพาะ โดยหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการโรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์และสถาบันทางสังคมอื่นเป็นผู้จัด ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษา ขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษาและหลักสูตรระยะสั้น

มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา

(1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้ง ได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

(2) เลือกบริการทางการศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น

(3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบ ทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

มาตรา 7 ให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่จัดการเรียนร่วม สถานศึกษาเอกชนการกุศลที่จัดการ การการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ และศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ได้รับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการรับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ให้เป็นไปตามที่ คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 8 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อย ปีละหนึ่งครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง

สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนรู้ร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะ ความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะ

พื้นฐานที่จำเป็นการฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด

ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวน ที่เหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย

ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชน หรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นพิเศษของคนพิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556
มีสาระสำคัญดังนี้

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความ จำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

“การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถ ของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการ ทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงาน หรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

“การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่ คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

“ผู้ดูแลคนพิการ” หมายความว่า บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับ ดูแลหรืออุปการะคนพิการ

“ผู้ช่วยคนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งให้ความช่วยเหลือคนพิการเฉพาะบุคคลเพื่อให้สามารถ ปฏิบัติกิจวัตรที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 16 คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา 15 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือ ห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการร้องขอการรวบรวมพยานหลักฐาน การไต่สวนและการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งคณะกรรมการอาจจัดให้มี คณะอนุกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการปฏิบัติหน้าที่แทนได้ ทั้งนี้ องค์ประกอบ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่และคำตอบแทนของคณะอนุกรรมการหรือผู้ไต่สวนให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 19 เพื่อประโยชน์ในการได้รับสิทธิตามมาตรา 20 คนพิการอาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัด ณ สำนักงานทะเบียนกลาง สำนักงานทะเบียน จังหวัด หรือสถานที่อื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่คนพิการเป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถหรือคนไร้ความสามารถหรือในกรณีที่คนพิการมีสภาพความพิการถึงขั้นไม่สามารถไปยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาลหรือผู้ดูแลคนพิการ แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอแทนก็ได้ แต่ต้องนำหลักฐานว่าเป็นคนพิการไปแสดงต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัด แล้วแต่กรณี ด้วย

การยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ การออกบัตร การกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกบัตรประจำตัวคนพิการ การกำหนดสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิการขอสละสิทธิของคนพิการและอายุบัตรประจำตัวคนพิการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่บัตรประจำตัวประชาชนสามารถบรรจุข้อมูลคนพิการได้ครบถ้วนตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บัตรประจำตัวประชาชนแทนบัตรประจำตัวคนพิการ

มาตรา 19/1 คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร อาจได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากรัฐ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

มาตรา 20 คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ดังต่อไปนี้

(1) การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

(2) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติ ตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอก

ระบบโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

(3) การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีหรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด

(4) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

(5) การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการ อันเป็นสาธารณะ ผลลัพธ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมายและการจัดหา ทุนความว่าต่างแก็ต่างคตี่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(6) ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภทตลอดจนบริการสื่อ สาธารณะ จากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในกฎกระทรวง

(7) บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(8) สิทธิที่จะนำสัตว์เลี้ยงนำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว

(9) การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ในระเบียบ

(10) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ผู้ช่วยคนพิการ ให้มีสิทธิได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียมตามระเบียบ ที่คณะกรรมการกำหนด

คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ มีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดูจาก หน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีสถานสงเคราะห์เอกชนจัดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการให้แล้ว รัฐต้องจัดเงินอุดหนุน ให้แก่สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับบริการให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมทักษะ การเลี้ยงดู การจัดการศึกษาการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ ตลอดจนความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

คนพิการและผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีตามที่กฎหมายกำหนด

องค์กรเอกชนที่จัดให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา 20/1 มีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 20/1 เพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้คนพิการอาจดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อคณะกรรมการ สำนักงานหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อกำหนดมาตรการให้คนพิการได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องจัดให้มีสนับสนุน อำนวยความสะดวก หรือปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิได้ตามที่กฎหมายกำหนด

(3) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนพิจารณาแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

(4) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐชี้แจงรายละเอียดและอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารหรือใช้สิทธิประโยชน์ของตนได้

(5) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนดำเนินการแก้ไขกฎหรือระเบียบ แผนงานโครงการ หรือกิจกรรม แล้วแต่กรณีเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

ในกรณีที่คนพิการไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ให้ผู้ดูแลคนพิการหรือองค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการแทนได้

ในกรณีหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องมิได้ดำเนินการภายในระยะเวลาอันสมควรตามที่มีการร้องขอ ให้คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการหรือองค์กรด้านคนพิการมีสิทธิร้องขอให้สำนักงานดำเนินการตามมาตรา 13/1 ได้

มาตรา 20/2 ให้องค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากคณะกรรมการตามมาตรา 6 (10) มีสิทธิดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อคณะกรรมการหรือสำนักงาน เพื่อปรับปรุงสิทธิประโยชน์แก่คนพิการเพิ่มขึ้น

(2) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อส่งเสริมหรือให้บริการแก่คนพิการให้ได้รับสิทธิอย่างครบถ้วน

(3) เรียกร้องแทนคนพิการให้ได้รับสิทธิสำหรับคนพิการตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ให้ความช่วยเหลือคนพิการเพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตามพระราชบัญญัตินี้

(5) ให้บริการจัดหางานและส่งเสริมการมีงานทำให้แก่คนพิการ โดยอาจได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุน

(6) ให้บริการหรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการกีฬาหรือนันทนาการสำหรับคนพิการ โดยอาจได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

(7) ประสานงานเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แก่คนพิการ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

(8) ขอใช้ที่ราชพัสดุหรือทรัพย์สินอื่นของทางราชการเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และอาจได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(9) ดำเนินการตามที่สำนักงานมอบหมายเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง (3) ถึง (9) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

มาตรา 20/3 ให้จัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามพระราชบัญญัตินี้

ราชการส่วนท้องถิ่นอาจจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการตามวรรคหนึ่งได้โดยใช้งบประมาณของตนเอง

การจัดตั้งและการยกเลิก การกำหนดประเภทองค์กร มาตรฐานการดำเนินการ และคุณสมบัติของผู้ดำเนินการศูนย์บริการคนพิการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ ให้ศูนย์บริการคนพิการได้รับการสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่นตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด หรือได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุน ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 20/4 ให้ศูนย์บริการคนพิการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) สำรวจ ติดตามสภาพปัญหาคนพิการ และจัดทำระบบข้อมูลการให้บริการในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

(2) ให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์สวัสดิการ และความช่วยเหลือตามที่คนพิการร้องขอ และตามที่หน่วยงานของรัฐกำหนด รวมทั้งการให้คำปรึกษาหรือช่วยดำเนินการเกี่ยวกับการขอใช้สิทธิประโยชน์แก่คนพิการ

(3) เรียกร้องแทนคนพิการให้ได้รับสิทธิประโยชน์สำหรับคนพิการตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ และการจัดหางานให้แก่คนพิการ

(5) ให้ความช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล

(6) ประสาน คัดกรอง ส่งต่อ และให้ความช่วยเหลือคนพิการหรือผู้ที่มีแนวโน้มว่าจะพิการให้ได้รับการดูแลรักษาพยาบาลที่เหมาะสม

(7) ประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้ความช่วยเหลือคนพิการตามประเภทความพิการ

(8) ติดตามและประเมินผล และรายงานเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้และการดำรงชีวิตของคนพิการ

(9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะกรรมการหรือสำนักงานมอบหมาย

การให้บริการแก่คนพิการ ให้ศูนย์บริการคนพิการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด เมื่อได้รับการร้องขอจากศูนย์บริการคนพิการ ให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบพิจารณา และดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ โดยคำนึงถึงการคุ้มครองคนพิการเป็นสำคัญ ในกรณีที่มีปัญหาการดำเนินการ ให้ศูนย์บริการคนพิการรายงานต่อสำนักงานเพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยหรือดำเนินการอื่นใด ตามอำนาจหน้าที่

การกำหนดอำนาจหน้าที่ของศูนย์บริการคนพิการแต่ละประเภท การดำเนินงานและการให้บริการ แก่คนพิการของศูนย์บริการคนพิการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

มาตรา 21 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นออก ข้อบัญญัติเทศบัญญัติข้อกำหนด ระเบียบหรือประกาศ แล้วแต่กรณีให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ราชการส่วนท้องถิ่นอาจจัดสรรงบประมาณของตนเองเพื่อตั้งเป็น กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการส่วนท้องถิ่นได้ ทั้งนี้การบริหารกองทุน การจัดการกองทุน และการอนุมัติการจ่ายเงิน ราชการส่วนท้องถิ่นอาจนำระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดมาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ได้

นอกจากนี้ยังมีกฎ ระเบียบ ประกาศ ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิเช่น

1. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550
2. ประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการ การรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ
3. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552
4. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552
5. ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เรื่อง หลักเกณฑ์การให้ครู การศึกษาพิเศษ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

หน่วยที่ 3

จิตวิทยาการศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

การศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมศักยภาพ พัฒนา บำบัด และชดเชย ความบกพร่อง ให้แก่บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือด้วยโอกาส ด้วยรูปแบบที่หลากหลายเป็นพิเศษ ผู้ที่ปฏิบัติงานการจัดการศึกษากลุ่มบุคคลดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นครูผู้สอน นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้าใจหลักจิตวิทยาเบื้องต้นเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ระดับความสามารถ การแสดงออกทางพฤติกรรม อารมณ์ สังคมในแต่ละช่วงอายุพัฒนาการ และนำไปใช้พัฒนา ส่งเสริมศักยภาพและจัดการเรียนรู้ให้คนพิการได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับอายุ พัฒนาการ ความต้องการจำเป็นพิเศษ ในที่นี้จะขอกล่าวถึงแนวคิด หลักการจิตวิทยาพื้นฐานที่ควรศึกษา ดังนี้

จิตวิทยาพัฒนาการ

จิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental psychology) เป็นจิตวิทยาที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของ มนุษย์ตลอดช่วงอายุ ในระยะแรกนั้นเน้นศึกษาไปที่ทารกและเด็ก ในระยะเวลาต่อมาจึงได้ขยายไปศึกษาวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ วัยสูงอายุและตลอดทั้งชีวิต โดยศาสตร์ของจิตวิทยาพัฒนาการนี้จะเน้นศึกษาทักษะการเคลื่อนไหว และสรีระร่างกาย การพัฒนาทางสติปัญญาทั้งในด้านการแก้ไขปัญหาและความเข้าใจทางด้านศีลธรรม การเข้าใจโมทัศน์ นอกจากนี้ยังศึกษาในด้านของการพัฒนาทักษะทางภาษา สังคมและอารมณ์ รวมไปถึง ความเข้าใจในตนเอง (McLeod, 2017)

มันทรา ธรรมบุศย์ (N.D.) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะเข้าใจลักษณะของพัฒนาการในระยะเวลาต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร และจะมีส่วนช่วยในการแก้ไขและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น ตามความเหมาะสมของแต่ละอายุ ทั้งนี้เพราะว่า ในการที่เราจะเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ได้นั้นจะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างช่วยกัน เช่น ประสบการณ์ในชีวิต การได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ

2. เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับความยากลำบากของการพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุว่ามีความแตกต่างกันได้เป็นอย่างดี เช่น ในวัยชรา คนชราจะได้รับอิทธิพลและปัญหาต่างๆ หล่อหลอมบุคลิกภาพ ความรู้สึกนึกคิด มาตั้งแต่แรกเกิด ดังนั้นประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับนั้นจะแตกต่างกันออกไป สิ่งสำคัญยิ่ง คือ ประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับจะเป็นตัวหล่อหลอมให้บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพและความเป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเองและไม่เหมือนบุคคลอื่น ซึ่งจัดว่าการที่บุคคลมีการยอมรับและเข้าใจตนเอง (Self actualization) นั้นย่อมมีความแตกต่างกัน

การศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการของมนุษย์จึงมีความสำคัญที่ช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจบุคคล แต่ละช่วงอายุพัฒนาการในลักษณะองค์รวมทั้งที่เป็นส่วนบุคคลและการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นฐานพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษซึ่งแต่ละบุคคลมีศักยภาพ พัฒนาการและความต้องการจำเป็นพิเศษที่แตกต่างกัน

พัฒนาการของมนุษย์

สุชา จันทรเอน (2540) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของมนุษย์แบ่งตามช่วงอายุได้เป็น 8 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนเกิด (Prenatal stage) คือตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึงระยะคลอด
2. วัยทารก เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 2 ปี
3. วัยเด็ก เริ่มตั้งแต่อายุ 2 – 12 ปี
4. วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น ปกติหญิงเฉลี่ยมีอายุ 12 ปี ชายเฉลี่ยมีอายุ 14 ปี
5. วัยรุ่น ตั้งแต่อายุ 14 – 21 ปี
6. วัยผู้ใหญ่ ตั้งแต่อายุ 21 – 40 ปี
7. วัยกลางคน ตั้งแต่อายุ 40 – 60 ปี
8. วัยสูงอายุ ตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป

ระยะก่อนเกิด (Prenatal stage) คือตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึงระยะคลอด

พัฒนาการในระหว่างการจัดครรภ์แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะไซโกตหรือระยะที่ไข่ผสมแล้ว (period of the zygote or ovum) นับเริ่มตั้งแต่การปฏิสนธิจนถึงสัปดาห์ที่ 2 ปกติการฝังตัวจะเกิดขึ้นภายใน 10 วันนับตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ

2. ระยะตัวอ่อน (the embryo) เริ่มตั้งแต่ zygote เคลื่อนตัวมาเกาะที่ผนังมดลูก ประมาณสัปดาห์ที่ 2 จนกระทั่งถึงสัปดาห์ที่ 8 ระยะนี้ถือเป็นระยะสำคัญที่สุดของทารกในครรภ์ ตัวอ่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและชัดเจน อวัยวะและระบบการทำงานในร่างกายจะพัฒนาขึ้น เช่น ระบบประสาท ระบบหายใจ ระบบทางเดินอาหาร และอวัยวะต่าง ๆ

3. ระยะชีวิตใหม่หรือระยะที่เป็นตัวเด็ก (fetus period) เริ่มตั้งแต่สัปดาห์ที่ 8 จนกระทั่งคลอด ระยะนี้เป็นระยะที่เปลี่ยนจากตัวอ่อน (embryo) มาเป็นทารก (fetus) มารดาจะรู้สึกว่ามีทารกอยู่ในครรภ์ โดยจะเริ่มรู้สึกว่าทารกมีการเคลื่อนไหวในสัปดาห์ที่ 16 เป็นระยะที่ใช้เวลานานที่สุด สัดส่วนโครงสร้างของร่างกาย อวัยวะและระบบต่าง ๆ ของร่างกายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การเจริญเติบโตจะเป็นไปอย่างรวดเร็วประมาณ 20 เท่า ของตอนเป็นตัวอ่อน เริ่มมีการสร้างขน ผม เล็บ และอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก กระดูกจะแข็งแรงขึ้น

วัยทารก เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 2 ปี

วัยทารกเป็นวัยที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการวางรากฐานของชีวิต วัยนี้เริ่มตั้งแต่คลอดออกจากครรภ์ มารดาจนถึงประมาณ 2 ปีแรกของชีวิต หลังจากคลอดออกมาจากครรภ์มารดาแล้ว ทารกจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่เพื่อจะได้ดำรงชีวิตต่อไปให้ได้

พัฒนาการด้านร่างกาย วัยทารกจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของร่างกายและการรู้จักใช้อวัยวะต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทางกระดูกเคลื่อนไหว การใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส ทารกที่อยู่ในช่วงนี้จึงไม่ค่อยจะอยู่นิ่งชอบสำรวจสิ่งแวดล้อม

พัฒนาการทางสติปัญญา สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสติปัญญาในวัยนี้ ได้แก่ โอกาสที่เด็กจะได้เล่น เพราะการเล่นเป็นการส่งเสริมความเข้าใจสิ่งแวดล้อม ความสามารถที่จะเข้าใจภาษาและใช้ภาษาที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจ พัฒนาการของกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส เพราะระยะนี้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยอาศัยกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสเป็นสื่อเป็นส่วนใหญ่ การที่เด็กได้มีโอกาสจับ เห็น ได้ยิน สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาสติปัญญาอย่างมาก

พัฒนาการทางอารมณ์ อารมณ์ของเด็กในวัยนี้จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขึ้นอยู่กับสิ่งเร้า อารมณ์โกรธมีมากกว่าอารมณ์อื่น ๆ เพราะเป็นระยะที่เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง พยายามฝึกฝนตนเองเพื่อให้สามารถช่วยตนเอง อารมณ์กลัวเกิดมากเป็นอันดับสองรองจากอารมณ์โกรธอารมณ์อยากรู้ อยากเห็นเป็นอีกอารมณ์หนึ่งที่มีค่อนข้างมากเกิดจากความต้องการรู้จักสิ่งแวดล้อม อารมณ์ประเภทนี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสติปัญญา ถ้าบิดามารดาส่งเสริมให้ถูกวิธีจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางด้านสติปัญญาได้

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ตั้งแต่ บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดู ขยายออกไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว บุคคลอื่น ๆ ในชุมชน ในโรงเรียนและในสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิก พฤติกรรมทางสังคมของแต่ละบุคคลจะแสดงออกมาอย่างไร ขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่าง ๆ หลายประการที่บุคคลเรียนรู้และได้รับในวัยทารก เช่น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะที่เด็กได้รับอาหารการได้รับอาหารเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับเด็กในวัยนี้ พรอยด์เชื่อว่าความสุขของคนในระยะนี้อยู่ที่การได้กินอาหาร ดังนั้นถ้าเด็กไม่มีความสุขอย่างเพียงพอเกี่ยวกับการกินอาหารจะส่งผลกระทบไปถึงการพัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางอารมณ์ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ ภายในบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบ้านทั้งในแง่ดีและไม่ดีจะเป็นรอยประทับไว้ในจิตใจของเด็ก โดยที่เด็กไม่รู้สึกรู้สีกตัว เด็กจะเรียนรู้และเลียนแบบความสัมพันธ์เหล่านี้ไปปฏิบัติในชีวิตอนาคต การฝึกหัดให้เด็กรู้สึกเคารพระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นรากฐานที่สำคัญของพฤติกรรมทางสังคมในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

พัฒนาการทางภาษา ทารกแรกเกิดใช้การร้องไห้การทำให้เสียงที่ยังไม่เป็นภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร ความหมาย การฝึกในการพูดภาษาของเด็กอาศัยการเรียนรู้และการเลียนแบบ

วัยเด็ก เริ่มตั้งแต่อายุ 2 – ปี 12

แบ่งออกเป็น 2 ช่วงอายุ ได้แก่

1. วัยเด็กตอนต้นหรือระยะวัยเด็กก่อนเข้าโรงเรียน เริ่มต้นตั้งแต่อายุ 2 ขวบ จนถึง 6 ขวบ

พัฒนาการทางร่างกาย ในช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการค่อนข้างช้าเมื่อเทียบกับระยะวัยทารกสัดส่วนของร่างกายจะค่อย ๆ เปลี่ยนไป ฉะนั้นจึงเป็นระยะที่เหมาะสมที่สุดที่จะฝึกได้เล่นกีฬาประเภทเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เหมาะกับกำลังของเด็ก ซึ่งจะช่วยการเรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรมด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา

พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กในวัยนี้จะมีอารมณ์หงุดหงิดง่ายกว่าเด็กในวัยทารก ตี้อารมณ์เอาแต่ใจ เจ้าอารมณ์ในระยะนี้เด็กโกรธง่ายเนื่องจากอยากเป็นตัวของตัวเอง ความสำเร็จในการเป็นตัวของตัวเองได้สนใจ

พัฒนาการทางภาษา ในระยะนี้เด็กใช้ภาษาพูดได้แล้วแต่ยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ดีเท่าผู้ใหญ่ เด็กจะพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาจนใช้งานได้ดีในช่วงระยะวัยเด็กตอนต้น เมื่อสิ้นสุดระยะนี้ไม่ว่าเด็กชาติไหนสามารถพูดภาษาแม่ของตนได้ดีเท่าผู้ใหญ่ วัย 6 ขวบเป็นระยะสุดท้ายของพัฒนาการ ภาษาพูด

(Speech) นอกจากภาษาพูดแล้วเด็กบางคนเริ่มพัฒนาภาษาเขียนและเริ่มอ่านหนังสือ

พัฒนาการทางสังคม เด็กจะเริ่มรู้จักเข้าหาผู้อื่น เริ่มแสวงหาเพื่อนร่วมวัยเดียวกัน เด็กหญิงและเด็กชายเริ่มมองเห็นความแตกต่างระหว่างเพศ (Sex Difference) เริ่มตระหนักว่าตนเป็นเพศหญิงหรือชาย และควรจะประพฤติตนอย่างไรจึงจะสมกับเป็นผู้หญิงหรือสมกับเป็นผู้ชาย (Sexual Typing) การเรียนรู้เหล่านี้ นอกจากเด็กจะเรียนด้วยอาศัยการสังเกตและการเลียนแบบแล้วยังถูกอบรมแนะนำจากผู้ใหญ่ด้วย

พัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาและค่านิยม ความนึกคิดเกี่ยวกับอะไรถูกผิด เด็กยังคิดเห็นเป็นเหตุผลด้วยตนเองไม่ได้ ยังต้องอาศัยผู้อบรมเลี้ยงดูให้คำแนะนำแต่ที่สำคัญยิ่งกว่าคำแนะนำก็คือการทำให้เป็นแบบอย่างเพื่อให้เด็กเลียนแบบ

2. วัยเด็กตอนต้นหรือระยะวัยเด็กก่อนเข้าโรงเรียน เริ่มต้นตั้งแต่อายุ 6 ขวบ จนถึง 12 ขวบ

พัฒนาการทางร่างกาย เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ในระหว่างนี้เป็นระยะที่เด็กหญิงโตเร็วกว่าเด็กชายวัยเดียวกันในด้านความสูงและน้ำหนัก ลักษณะเช่นนี้ยังคงดำรงต่อไปจนกระทั่งย่างเข้าสู่ระยะวัยรุ่นตอนปลาย เด็กชายจะโตทันเด็กหญิงและลำหน้าเด็กหญิง เด็กในวัยนี้ไม่ชอบอยู่นิ่งชอบเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ

พัฒนาการทางสังคม มีลักษณะพัฒนาการทางสังคมที่เด่นชัด คือ เด็กเริ่มออกจากบ้านไปสู่หน่วยสังคมอื่น จุดศูนย์กลางสังคมของเด็กคือโรงเรียน เด็กจะเรียนรู้บทบาทใหม่คือการเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เด็กจะได้รับการเรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ ความประพฤติที่ต้องปฏิบัติในสังคม

พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กรู้จักกลัวสิ่งที่สมเหตุสมผลมากกว่าวัยก่อน เพราะความสามารถในการใช้เหตุผลของเด็กพัฒนาขึ้น มีความรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจ เข้าใจความรู้สึกของบุคคลอื่นมากขึ้น

พัฒนาการทางสติปัญญา เด็กวัยนี้สามารถคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ชัดเจนมากขึ้น รู้จักให้เหตุผลในการแก้ปัญหา รับผิดชอบและตัดสินใจได้ด้วยตนเองรับฟังคนอื่นมากขึ้น กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ ชอบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เด็กวัยนี้จะสนใจในเรื่องของธรรมชาติ การท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆ โดยทั่วไปเด็กผู้ชายจะสนใจเรื่องการพิสูจน์ ทดลอง ส่วนเด็กผู้หญิงจะสนใจเรื่องการทำอาหาร เย็บปักถักร้อย การอ่านหนังสือต่าง ๆ

พัฒนาการทางภาษา เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์เพิ่มมากขึ้น ใช้ภาษาพูดแสดงความคิดความรู้สึกได้อย่างดี ความรู้สึกทางด้านจริยธรรมเริ่มพัฒนาการในระยะนี้ มีความรับผิดชอบมากขึ้นเริ่มสนใจสิ่งถูกสิ่งผิด

วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น ปกติหญิงเฉลี่ยมีอายุ 12 ปี ชายเฉลี่ยมีอายุ 14 ปี

พัฒนาการทางร่างกาย เจริญเติบโตถึงขีดสมบูรณ์ (Maturation) เพื่อทำหน้าที่อย่างเต็มที่โครงสร้างกระดูกแข็งแรงขึ้น การผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเด็กชาย การมีประจำเดือนของเด็กหญิงสุขภาพโดยทั่วไปของเด็กในวัยนี้ดีกว่าวัยที่ผ่านมา

พัฒนาการทางสังคม เด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในระยะเด็กตอนปลาย และผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น กลุ่มของเด็กไม่มีเฉพาะเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้นแต่เริ่มมีเพื่อนต่างเพศ ระยะนี้จึงเริ่มต้นชีวิตกลุ่มที่แท้จริง (Gang Age) ส่วนสัมพันธ์ระหว่างเด็กชายเด็กหญิงเปลี่ยนไปจากวัยเด็กตอนปลาย เด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจซึ่งกันและกันและมีความพอใจในการพบปะสังสรรค์กัน ร่วมเล่น เรียน ทำงาน พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว เด็กแต่ละคนเริ่มแสดงบุคลิก อารมณ์ประจำตัวออกมาให้ผู้อื่นทราบได้บ้างแล้ว เช่น อารมณ์ร้อน อารมณ์ขี้วิตกกังวล อารมณ์อ่อนไหว ง่าย เจ้าอารมณ์ ขี้ฉ้อฉล ฯลฯ เด็กสามารถรับรู้ลักษณะเด่นด้อยเกี่ยวกับตนเอง พัฒนาการทางความคิด พัฒนาการทางความคิดของเด็กอายุประมาณ 11 ขวบขึ้นไป มีชื่อเรียกรวมว่า รู้คิดถูกระบบ (Formal operation) เด็กพยายามคิดให้เหมือนผู้ใหญ่แต่ว่าด้อยกว่าผู้ใหญ่ในเชิงประสบการณ์และความชำนาญ ในการรู้คิด รู้จักคิดเป็นเหตุเป็นผลไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ต้องการคิดนึกด้วยตัวเอง ระยะนี้เด็กจึงรู้สึกชิงช้า คำสั่ง บังคับ คำสั่งให้เชื่อและต้องคล้อยตาม รู้จักคิดด้วยภาพความคิดในใจ (Mental images) ทำให้สามารถคิดเรื่อง นามธรรมยาก ๆ ได้

วัยรุ่น ตั้งแต่อายุ 14 – ปี 21

ลักษณะอารมณ์ ลักษณะของอารมณ์สืบเนื่องมาจากอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นแรกเริ่ม จึงคล้ายคลึงกันมาก

พฤติกรรมสังคม สังคมวัยรุ่นเป็นกลุ่มของเพื่อนร่วมวัย ประกอบด้วยเพื่อนทั้ง 2 เพศ เด็กรู้สึก ปลอดภัยสบายใจ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อนร่วมวัยมากกว่ากับเพื่อนต่างวัย สัมพันธภาพกับเพื่อน ร่วมวัยถึงความเข้มข้นสูงสุดประมาณระยะตอนกลางของวัยรุ่น การคบเพื่อนร่วมวัยเป็นพฤติกรรมสังคมที่มีความสำคัญต่อจิตใจของวัยรุ่น แต่การคบเพื่อนก็ย่อมมีทั้งคุณและโทษ กลุ่มมีอิทธิพลต่อวัยรุ่น ถ้าคบเพื่อนไม่ดี ก็อาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้

การเลือกอาชีพ เด็กโตพอที่จะรู้ถึงความสำคัญของอาชีพ เช่น อาชีพนำมาซึ่งสถานทางเศรษฐกิจสังคม เป็นตัวบ่งชี้ถึงการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่แต่เด็กยังสับสนวุ่นวายใจเนื่องจากยังไม่รู้จักตัวเองดีพอในด้าน บุคลิกภาพ ความถนัด ความสนใจ

ความสนใจ ความสนใจมีขอบข่ายกว้างขวาง สนใจหลายอย่างแต่ไม่ลึกซึ้งมาก เพราะเด็กยังไม่เข้าใจ เรื่องตัวเอง ยังเป็นระยะลองผิดลองถูก ความสนใจของเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ ได้แก่ การนับถือวีรบุรุษ (Heroic Worship) ความต้องการเลียนแบบผู้ที่ตนนิยมชมชอบมีมาก่อนแล้วตั้งแต่วัยเด็กก่อนวัยรุ่น แต่ความต้องการ ประเพณีนี้แรงขึ้นในระยะวัยรุ่นเพราะ ความต้องการรู้จักตนเอง การยกบุคคลมาเป็นแบบให้นับถือและ เลียนแบบช่วยลดความไม่รู้จักหรือความไม่เข้าใจตนเอง แสวงหาแบบอย่างเพื่อดำเนินรอยตามแนวทางที่ถูก ที่ควรเพื่อดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่

วัยผู้ใหญ่ ตั้งแต่อายุ 21 – ปี 40

วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นระยะที่ความเจริญเติบโตทางการพัฒนาเต็มทีสมบูรณ์ อวัยวะทุกส่วนทำงานอย่าง มีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปบุคคลมักมีกายแข็งแรง ในด้านอารมณ์นั้นผู้ที่เข้าถึงภาวะอารมณ์แบบผู้ใหญ่ มีความคับข้องใจน้อย ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นมีความแน่ใจและมีความมั่นคงทางจิตใจดีกว่าในระยะวัยรุ่น ส่วนด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือลักษณะพัฒนาการทางสังคมนั้น ระยะนี้การให้ความสัมพันธ์กับกลุ่ม (Peer Group) เริ่มลดน้อยลง เปลี่ยนมาสู่การมีสัมพันธภาพและผูกพันกับเพื่อนต่างเพศแบบคู่ชีวิตจุดศูนย์กลาง ของสัมพันธภาพคือครอบครัว ส่วนผู้ใหญ่ที่ยังไม่มีคู่ครองและครอบครัว ยังคงให้ความสำคัญต่อกลุ่มเพื่อนร่วมวัย แต่ความเข้มของความสัมพันธ์และรักดีเริ่มลดน้อยลงจำนวนสมาชิกของกลุ่มมักจะน้อยลง

วัยกลางคน ตั้งแต่อายุ 40 – ปี 60

สมรรถภาพทางกายเป็นไปในทางเสื่อมถอยการเปลี่ยนแปลงทางกายเช่นนี้ มีผลสัมพันธ์กับอารมณ์จิตใจ และสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งหญิงและชายวัยกลางคนต้องปรับตัวต่อสภาพเหล่านี้การปรับตัวที่สำคัญ เช่น การปรับตัวทางอาชีพ การปรับตัวในบทบาทของสามีภรรยา การปรับตัวต่อการตายของคู่สมรสและความเป็นหม้าย การปรับตัวในชีวิตทางเพศและการเปลี่ยนวัยของชาย การปรับตัวต่อภาวะวิกฤติวัยกลางคนของหญิง ในด้านความสัมพันธ์ของคนกลางคนต่อบุตรนั้นก็ต้องเปลี่ยนไป ระยะนี้คนวัยกลางคนมีความสัมพันธ์กับบุตรวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ ชาย สามี วิธีสัมพันธ์นั้นต้องมีลักษณะแตกต่างไปจากเมื่อลูกยังเป็นเด็กเล็ก แต่วิธีใดจะเหมาะสมนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลและครอบครัว คนวัยกลางคนต้องให้ความอบอุ่นดูแลพ่อแม่ของตนซึ่งเข้าสู่วัยชรา อารมณ์ประจำวัยมีหลายประการที่สำคัญ เช่น อารมณ์อยากกลับเป็นหนุ่มสาวอารมณ์เศร้าและลักษณะอารมณ์ของหญิงกลางคนเมื่อหมดระดู คนวัยกลางคนควรมีกิจกรรมที่เป็นงานอดิเรกเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดและเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อเข้าสู่วัยชราด้วยความสุขสงบในด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลรักษาสุขภาพ การจัดสวน เป็นต้น

วัยสูงอายุ ตั้งแต่อายุ ปีขึ้นไป 60

วัยชราเป็นระยะสุดท้ายของชีวิตลักษณะพัฒนาการในวัยชราตรงกันข้ามกับระยะวัยเด็กคือเป็นความเสื่อมโทรม (Deterioration) และซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอมิใช่การเจริญงอกงาม วัยชราเป็นระยะสุดท้ายของพัฒนาการของคน วัยชรามีความเสื่อมทางร่างกายอย่างเห็นได้ชัดความเสื่อมดังกล่าวส่งผลกระทบต่องานอาชีพ ลักษณะอารมณ์ ลักษณะสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวในสังคม แม้เป็นระยะแห่งความเสื่อม แต่บุคคลก็อาจใช้ชีวิตวัยชราได้อย่างมีความสุขคือต้องมีการเตรียมตัวเตรียมใจที่จะเผชิญกับความชรา รู้จักปรับตัวทางด้านร่างกาย อาชีพและสัมพันธ์กับผู้อื่น สังคมและครอบครัวจะมีส่วนช่วยให้มีความสุขแก่คนชรา แม้ว่าคนชราจะไร้ความสามารถด้านพลังกำลังแต่คนชรายังมีค่าต่อคนหนุ่มสาว เพราะมากไปด้วยประสบการณ์และบทเรียนชีวิต มนุษย์แต่ละคนควรตั้งความหวังความปรารถนาและเตรียมตัวเพื่อจะใช้ชีวิตยามบั้นปลายระยะวัยชราอย่างมีความสุข (สุชา จันทรเฒ, 2540)

จากความรู้พัฒนาการมนุษย์ดังกล่าวเห็นได้ว่ามนุษย์แต่ละช่วงวัยมีพัฒนาการ ลักษณะ พฤติกรรม ความต้องการที่แตกต่างกัน หากผู้ที่ปฏิบัติงานกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความรู้ความเข้าใจจะช่วยให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมศักยภาพได้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎี แนวคิด หลักการเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้

การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือ

ความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน. (จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี <https://th.wikipedia.org/wiki/ทฤษฎีการเรียนรู้>)

นักจิตวิทยาหลายท่านให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ เช่น

คิมเบิล (Kimble , 1964) “การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวรในพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากการฝึกที่ได้รับการเสริมแรง”

คอนบาค (Cronbach) “การเรียนรู้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลประสบมา”

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster 's Third New International Dictionary) “การเรียนรู้ คือ กระบวนการเพิ่มพูนและปรุงแต่งระบบความรู้ ทักษะ นิสัย หรือการแสดงออกต่างๆ อันมีผลมาจากสิ่งกระตุ้นอินทรีย์โดยผ่านประสบการณ์ การปฏิบัติ หรือการฝึกฝน”

จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

พฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของนักการศึกษาซึ่งกำหนดโดย บลูม และคณะ (Bloom and Others) มุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถทางสมอง ครอบคลุมพฤติกรรมประเภทความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และประเมินผล

2. ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ การประเมินค่าและค่านิยม

3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติ ครอบคลุมพฤติกรรมประเภทการเคลื่อนไหว การกระทำ การปฏิบัติงาน การมีทักษะและความชำนาญ

ธรรมชาติของการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการ การเกิดการเรียนรู้ของบุคคลจะมีกระบวนการของการเรียนรู้จากการไม่รู้ไปสู่การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ

1. มีสิ่งเร้ามากระตุ้นบุคคล
2. บุคคลสัมผัสสิ่งเร้าด้วยประสาททั้ง 5
3. บุคคลแปลความหมายหรือรับรู้สิ่งเร้า
4. บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งเร้าตามที่รับรู้
5. บุคคลประเมินผลที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theory of Learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนมาก เพราะจะเป็นแนวทางในการกำหนดปรัชญาการศึกษาและการจัดประสบการณ์ เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้เป็นสิ่งที่อธิบายถึงกระบวนการ วิธีการและเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และตรวจสอบว่าพฤติกรรมของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ แบ่งออกได้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ต่อเนื่อง (Associative Theories)
2. ทฤษฎีกลุ่มความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theories)

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มสัมพันธ์ต่อเนื่อง

ทฤษฎีนี้เห็นว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) และการตอบสนอง (Response) ปัจจุบันเรียกนักทฤษฎีกลุ่มนี้ว่า "พฤติกรรมนิยม" (Behaviorism) ซึ่งเน้นเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่มองเห็น และสังเกตได้มากกว่ากระบวนการคิด และปฏิกิริยาภายในของผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theories)
 - 1.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning Theories)
 - 1.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning Theory)
2. ทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connectionism Theories)
 - 2.1 ทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connectionism Theory)
 - 2.2 ทฤษฎีสัมพันธ์ต่อเนื่อง (S-R Contiguity Theory)

ทฤษฎีกลุ่มความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theories)

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มองเห็นความสำคัญของกระบวนการคิดซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวบุคคลในระหว่างการเรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าและการตอบสนอง นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่า พฤติกรรมหรือการตอบสนองใด ๆ ที่บุคคลแสดง ออกมานั้นต้องผ่านกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งหมายถึงการหยั่งเห็น (Insight) คือความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหา โดยการจัดระบบการรับรู้แล้วเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้ยังแบ่งย่อยได้อีกดังนี้

1. ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt's Theory)
2. ทฤษฎีสนามของเลวิน (Lewin's Field Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้เหล่านี้ผู้ศึกษาสามารถศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทั่วไปได้ ในที่นี้จะขอกล่าวเพียง ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theories) คือทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning Theories) และทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning Theory)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก เป็นทฤษฎีอธิบายถึงการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าตามธรรมชาติ และสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับการ ตอบสนอง พฤติกรรมหรือการตอบสนองที่เกี่ยวข้องมักจะเป็นพฤติกรรมที่เป็นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องอารมณ์ ความรู้สึก บุคคลสำคัญของทฤษฎีนี้ ได้แก่ Pavlov, Watson, Wolpe etc. Ivan P. Pavlov

หลักการเกิดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น คือ การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไข (CR) เกิดจากการนำเอาสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS) มาเข้าคู่กับสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข (UCS) ซ้ำกันหลาย ๆ ครั้ง ต่อมาเพียงแต่ให้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS) เพียงอย่างเดียวก็มีผลทำให้เกิดการตอบสนองในแบบเดียวกัน

ผลจากการทดลอง Pavlov สรุปหลักเกณฑ์ของการเรียนรู้ได้ 4 ประการ คือ

1. การดับสูญหรือการลดภาวะ (Extinction) เมื่อให้ CR นาน ๆ โดยไม่ให้ UCS เลย การตอบสนองที่มีเงื่อนไข (CR) จะค่อย ๆ ลดลงและหมดไป
2. การฟื้นกลับหรือการคืนสภาพ (Spontaneous Recovery) เมื่อเกิดการดับสูญของการตอบสนอง (Extinction) แล้วเว้นระยะการวางเงื่อนไขไปสักระยะหนึ่ง เมื่อให้ CS จะเกิด CR โดยอัตโนมัติ
3. การแผ่ขยาย หรือ การสรุปความ (Generalization) หลังจากเกิดการตอบสนองที่มีเงื่อนไข (CR) แล้ว เมื่อให้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS) ที่คล้ายคลึงกัน จะเกิดการตอบสนองแบบเดียวกัน
4. การจำแนกความแตกต่าง (Discrimination) เมื่อให้สิ่งเร้าใหม่ที่แตกต่างจากสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข จะมี การจำแนกความแตกต่างของสิ่งเร้า และมีการตอบสนองที่แตกต่างกันด้วย

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning Theory)

B.F. Skinner (1904 - 1990) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการทดลองด้านจิตวิทยาการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การเรียนรู้ที่มีการตอบสนองแบบแสดงการกระทำ (Operant Behavior) สกินเนอร์ ได้แบ่งพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตไว้ 2 แบบ คือ

1. Respondent Behavior พฤติกรรมหรือการตอบสนองที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หรือเป็นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) ซึ่งสิ่งมีชีวิตไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ เช่น การกระพริบตา น้ำลายไหล หรือ การเกิดอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ
2. Operant Behavior พฤติกรรมที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตเป็นผู้กำหนดหรือเลือกที่จะแสดงออกมา ส่วนใหญ่จะเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในชีวิตประจำวัน เช่น กิน นอน พุด เดิน ทำงาน ขับรถ ฯลฯ

การเรียนรู้ตามแนวคิดของสกินเนอร์ เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเช่นเดียวกัน แต่สกินเนอร์ให้ความสำคัญต่อการตอบสนองมากกว่าสิ่งเร้า จึงมีคนเรียกว่าเป็นทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบ Type R นอกจากนี้สกินเนอร์ให้ความสำคัญต่อการเสริมแรง (Reinforcement) ว่ามีผลทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน ถาวร ยิ่งขึ้นด้วย สกินเนอร์ได้สรุปไว้ว่า อัตราการเกิดพฤติกรรมหรือการตอบสนองขึ้น อยู่กับผลของการกระทำ คือ การเสริมแรง หรือการลงโทษ ทั้งทางบวกและทางลบ

การนำหลักการมาประยุกต์ใช้

1. การเสริมแรง และ การลงโทษ
2. การปรับพฤติกรรม และ การแต่งพฤติกรรม
3. การสร้างบทเรียนสา เร็จรูป

(จากศูนย์ติวสอบ : ธีรภัทร ติวเตอร์ : www.tw-tutor.com จาก file:///E:/จิตวิทยาเด็กพิเศษ/leanning.pdf)

แนวคิดหลักการเรียนรู้ของนักการศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแนวและคิดหลักการเรียนรู้ไว้อย่างน่าสนใจซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน อาทิ

Bloom ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น 6 ระดับ

- ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด
- ความเข้าใจ (Comprehend)
- การประยุกต์ (Application)
- การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้
- การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิม เน้นโครงสร้างใหม่
- การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้ และตัดสินใจว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

กาเย่ (Gagne) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

- ผู้เรียน (Learner) มีระบบสัมผัสและ ระบบประสาทในการรับรู้
- สิ่งเร้า (Stimulus) คือ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- การตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้การสอนด้วยสื่อตามแนวคิดของกาเย่ (Gagne)
- เร้าความสนใจ มีโปรแกรมที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เช่น ใช้ การ์ตูน หรือ กราฟิกที่ดึงดูดสายตา
- ความอยากรู้อยากเห็นจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน การตั้งคำถามก็เป็นอีกสิ่งหนึ่ง
- บอกวัตถุประสงค์ ผู้เรียนควรทราบถึงวัตถุประสงค์ ให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียนเพื่อให้ทราบว่าบทเรียนเกี่ยวกับอะไร
- กระตุ้นความจำผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์ในการโยงข้อมูลกับความรู้ที่มีอยู่ก่อน เพราะสิ่งนี้สามารถทำให้เกิดความทรงจำในระยะยาวได้เมื่อได้โยงถึงประสบการณ์ผู้เรียน โดยการตั้งคำถาม เกี่ยวกับแนวคิด หรือเนื้อหานั้นๆ
- เสนอเนื้อหา ขั้นตอนนี้จะเป็นการอธิบายเนื้อหาให้กับผู้เรียน โดยใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ในรูปกราฟิก หรือเสียง วิดีโอ
- การยกตัวอย่าง การยกตัวอย่างสามารถทำได้โดยยกกรณีศึกษา การเปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดซึ่ง
- การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะหรือพฤติกรรม เป็นการวัดความเข้าใจว่าผู้เรียนได้เรียนถูกต้องเพื่อให้เกิดการอธิบายซ้ำเมื่อรับสิ่งที่ผิด
- การให้คำแนะนำเพิ่มเติม เช่น การทำแบบฝึกหัด โดยมีคำแนะนำ
- การสอบ เพื่อวัดระดับความเข้าใจ

- การนำไปใช้กับงานที่ทำในการทำสื่อควรมี เนื้อหาเพิ่มเติม หรือหัวข้อต่างๆ ที่ควรจะต้องเพิ่มเติม
- บรูเนอร์ (Bruner) มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ดังนี้
 - ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์
 - ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน
 - ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่างๆ
 - ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง
 - ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง
 - เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

(จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี <https://th.wikipedia.org/wiki/ทฤษฎีการเรียนรู้>)

แนวคิด หลักการและทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้มีความสำคัญที่ครูผู้สอน ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้องควรศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเพื่อนเป็นแนวทางนำมาปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

หน่วยที่ 4

การวัดและประเมินผลสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามพัฒนาการที่คาดหวังให้สอดคล้องกับ หลักสูตรเพื่อสะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมิน เป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสามารถปรับให้เหมาะสมตามประเภทของผู้เรียนโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินก่อนการให้บริการ

1.1 การประเมินอายุพัฒนาการเด็ก

1.2 การประเมินความสามารถพื้นฐาน เป็นการประเมินพัฒนาการที่คาดหวังในแต่ละทักษะ ก่อนทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

2. การประเมินระหว่างการให้บริการเป็นการประเมินผลจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือเป้าหมายระยะสั้นในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ระหว่างการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3. การประเมินหลังการให้บริการ

3.1 การประเมินจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือเป้าหมายระยะสั้นทั้งหมดตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ของพัฒนาการและเตรียมวางแผนการพัฒนาให้มีศักยภาพที่สูงขึ้นหรือการส่งต่อ

3.2 การประเมินความก้าวหน้าของอายุพัฒนาการเด็ก

3.3 การประเมินความสามารถพื้นฐานหลังการให้บริการเพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้า

การประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลประชุมเพื่อประเมิน ทบทวน และปรับแผนพร้อมจัดทำรายงานผลการเรียนรู้อย่างน้อยปีการศึกษาละ 2 ครั้ง โดยประเมินตามขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล

การประเมินตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) คือ การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการตามที่ระบุไว้ในแผนการสอนเฉพาะบุคคลฉบับนั้นหรือไม่ โดยประเมินตามวิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมินที่ระบุไว้ในแผนการสอนเฉพาะบุคคล แต่เนื่องจากแผนการสอนเฉพาะบุคคลหนึ่งฉบับอาจจะต้องนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลายครั้ง จึงต้องมีการประเมินผลการเรียนรู้แต่ละครั้ง เพื่อตัดสิน

สรุปผลการประเมินว่าผู้เรียนผ่านหรือไม่ผ่านแผนการสอนเฉพาะบุคคลฉบับนั้น ตามแบบบันทึก หลังการสอนของแผนการสอนเฉพาะบุคคล

2. การประเมินจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)

การประเมินจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ทำได้โดยประมวลผลการผ่านแผนการสอนเฉพาะบุคคล และนำมาเทียบกับเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

3. การประเมินเป้าหมายระยะยาว 1 ปี

การประเมินเป้าหมายระยะยาว 1 ปี ทำได้โดยประมวลผลการผ่านจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และนำมาเทียบเกณฑ์การผ่านเป้าหมายระยะยาว 1 ปีที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

4. การประเมินแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

การประเมินแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ทำได้โดยประมวลผลการผ่านเป้าหมายระยะยาว 1 ปี และนำมาเทียบเกณฑ์การผ่านตามที่สถานศึกษากำหนด

5. การตัดสินระดับผลการเรียนรู้

การตัดสินระดับผลการเรียนรู้ ทำได้โดยนำผลการประเมินแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้/ทักษะการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มาเทียบเคียงกับระดับผลการเรียนตามที่สถานศึกษากำหนด

ในกรณีที่ผู้เรียนมีพัฒนาการ หรือการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถทบทวน และปรับแผนการสอนเฉพาะบุคคล จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป้าหมายระยะยาว 1 ปีให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หากผู้เรียนมีพัฒนาการหรือการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถทบทวนและปรับแผนการสอนเฉพาะบุคคล จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป้าหมายระยะยาว 1 ปีให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2555)

แนวทางการวัดประเมินผลผู้เรียนเรียนรวม

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและกำกับติดตามการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้กำหนดคุณภาพที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมมาตรฐานและตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน รวมทั้งกลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ แต่การวัดและประเมินผล จะต้องคำนึงถึงปัจจัยความแตกต่างของผู้เรียน อาทิ ผู้เรียนที่พิการอาจต้องมีการปรับการประเมินผลที่เอื้อ ต่อสภาพผู้เรียนทั้งวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ หรือกลุ่มผู้เรียนที่มีจุดเน้นเฉพาะด้าน เช่น เน้นด้านอาชีพ นาฏศิลป์ พลศึกษา ฯลฯ อาจกำหนดสัดส่วนน้ำหนักคะแนนและวิธีการประเมินที่ให้ความสำคัญแก่ทักษะ ด้านการปฏิบัติ นอกจากนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรอยู่บนหลักการพื้นฐาน คือ การประเมิน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน โดยเฉพาะการประเมินเพื่อพัฒนานั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ควรมีการประเมินเป็นระยะสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง การเรียนการสอนและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สำหรับการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนนั้นเป็นการตรวจสอบแล้วตัดสินว่าผู้เรียนมีการพัฒนาอันเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนรู้

ต่อไป สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพและ ความน่าเชื่อถือของการวัดและประเมินผล ได้แก่ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินครูผู้สอนควรให้ความสำคัญแก่การประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การพูดคุยและใช้คำถาม การสังเกต การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ การประเมินการปฏิบัติ การตรวจการบ้าน การแสดงออกในการ ปฏิบัติงาน การแสดงกิริยาอาการต่าง ๆ การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน แบบทดสอบ การประเมินตนเอง ฯลฯ ของผู้เรียนตลอดเวลาที่จัดกิจกรรม เพื่อได้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุมาตรฐาน/ตัวชี้วัดหรือมีแนวโน้มว่าจะบรรลุตัวชี้วัดเพียงใด และสิ่งเหล่านี้ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มเพื่อให้การวัดและ ประเมินผลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การประเมิน ทดสอบ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษให้สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลพิการและข้อกำหนดในกฎหมาย ผู้ดำเนินการทดสอบต้องจัดให้บริการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการประเมินผลให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท และบุคคลของผู้เรียน สำหรับประเภทและความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก โดยทั่วไป อาจเป็น ดังนี้

1. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านรูปแบบของข้อสอบ (Presentation Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของแบบทดสอบ หรือคำสั่งในการทำแบบทดสอบ เช่น ตัวพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ พิมพ์ด้วยอักษรเบรลล์ มีการแปลเป็นภาษามือ หรือการอ่านให้ฟัง
2. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านวิธีการตอบข้อสอบ (Response Accommodations) เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการในการตอบคำถามในแบบทดสอบ หรือการกระตุ้นเตือน เช่น การอนุญาตให้นักเรียนระบุคำตอบโดยการชี้หรือการใช้ภาษาท่าทาง (gesturing) หรือให้มีเจ้าหน้าที่ ช่วยเขียนคำตอบ (scribe) การบันทึกคำตอบโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ
3. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการจัดสภาพแวดล้อม (Setting Accommodations) เป็นการปรับสภาพแวดล้อม สถานที่หรือรูปแบบของการสอบ เช่น การจัดการสอบเป็นกลุ่มเล็ก ๆ การสอบเป็นรายบุคคลหรือแม้กระทั่งที่บ้านของนักเรียน
4. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการกำหนดเวลาสอบและตารางสอบ (Timing and Scheduling Accommodation) เป็นการปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับเวลาการสอบ หรือตารางสอบ เช่น ขยายเวลาในการทำแบบทดสอบให้มากขึ้น หรืออนุญาตให้มีการหยุดพัก (break) ในระหว่างการทำแบบทดสอบ

หลักการในการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกด้านการสอนและการประเมินผล

1. การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนพิการหรือบกพร่อง สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนหรือการสอบ แต่ต้องไม่เป็นการเอื้อประโยชน์ไม่เป็นธรรมแก่ผู้เรียน ดังกล่าว
2. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการในการเข้าถึงการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยไม่เปลี่ยนแปลงมาตรฐานในการปฏิบัติงานหรือการสอบของผู้เรียน เป้าหมายสำคัญ คือหาวิธีการที่เหมาะสมในการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงการเรียนการสอน และการสอบ โดยไม่ปรับมาตรฐาน
3. การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกทั้งหมดที่ร้องขอ เพื่อใช้สำหรับผู้เรียนในการทดสอบระดับประเทศ ต้องมีการบันทึกไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program:

IEP) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันของผู้เรียน และต้องเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในรายการของการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ได้

4. ผู้เรียนที่ต้องการบริการด้านการเอื้อตามสภาพผู้เรียน มีความต้องการโอกาสในการเรียนรู้ การใช้การเอื้อตามสภาพผู้เรียนในบริบทของห้องเรียนและมีความต้องการจำเป็นในการเอื้อตามสภาพผู้เรียน ในการทดสอบ โดยเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในการทดสอบในห้องเรียนควรใกล้เคียงกับการสอบในระดับชาติ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อช่วยเพิ่มความสบายใจให้กับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการทำแบบทดสอบของผู้เรียน

5. สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่พึงระลึกถึง คือการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกอย่างเดียวกันที่ใช้ ในการเรียนการสอนหรือการทดสอบในชั้นเรียน อาจไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในการทดสอบระดับชาติ (การปรับเปลี่ยนหลักสูตรในการจัดการเรียนรวม. 2556)

หน่วยที่ 5

การประกันคุณภาพการศึกษาพิเศษ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 (3) ได้กำหนดการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักที่สำคัญข้อหนึ่ง คือ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยมาตรา 31 ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา และมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแก่คนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิรับการศึกษา (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล ประกอบกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จึงประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ และมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำหรับเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาสำหรับคนพิการ ดังนี้

มาตรฐานการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ

แนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลการพัฒนาผู้เรียน

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แต่ละมาตรฐานมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลการพัฒนาผู้เรียน

- 1) มีพัฒนาการตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ ตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือ แผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว
- 2) มีความพร้อมสามารถเข้าสู่บริการช่วงเชื่อมต่อหรือการส่งต่อเข้าสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือการอาชีพหรือการดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

- 1) มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด
- 2) มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และความเป็นไทย ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

- 2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน
- 2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา
- 2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ
- 2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
- 2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้
- 3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
- 3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน
- 3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานโรงเรียนเฉพาะความพิการ

แนบท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561

มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

- 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน
- 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แต่ละมาตรฐานมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

- 1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ
- 2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา
- 3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม
- 4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
- 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

- 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด
- 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย
- 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย
- 4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

- 2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน
- 2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา
- 2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ
- 2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
- 2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้
- 3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
- 3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน

สรุปสาระสำคัญ

การศึกษาพิเศษ คือการจัดการศึกษาเพื่อฟื้นฟูบำบัดและชดเชยความบกพร่อง รวมทั้งส่งเสริมศักยภาพให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ รวมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ สิทธิทางการศึกษาของคนพิการได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา โดยจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละประเภทและบุคคล

การจำแนกประเภทความพิการทางการศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ได้กำหนดประเภทของคนพิการ (1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น (2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ (5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา (7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ (8) บุคคลออทิสติก และ (9) บุคคลพิการซ้อน

จิตวิทยาการศึกษาช่วยให้ครูได้เข้าใจปัญหาทางการศึกษา มีวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ ในการเรียนการสอน ทำให้เข้าใจลักษณะการเจริญเติบโตและพัฒนาการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัดของผู้เรียน มีความมุ่งมั่นที่จะให้ครูมีเจตคติ ความเข้าใจผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะตัวผู้เรียน และครูจะต้องเข้าใจว่าครูเองมีบทบาทสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงกำหนดให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแก่คนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิรับการศึกษา (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา

ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นพิเศษของคณาจารย์แต่ละประเภทและบุคคล ประกอบกับ
 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของ
 สถานศึกษา สำหรับเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ในการพัฒนา ส่งเสริม
 สนับสนุน กำกับดูแล และติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมี
 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการในสังกัด จึงประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ
 และมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีจำนวน 3
 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ
 มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องศึกษา

สำหรับผู้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ นอกจากหนังสือ ชุดการศึกษาด้วยตนเองแล้ว ผู้ศึกษาเองนั้นควรหาข้อมูลความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับ บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การจัดการ เรียนการสอน การใช้จิตวิทยาการศึกษา กระบวนการวัดและประเมินผลสำหรับผู้เรียน เพราะปัจจุบัน การศึกษาสำหรับคนพิการได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ไปมาก ผู้ศึกษาจึงควรหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องศึกษา เช่น

1. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556
2. เว็บไซต์ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
<http://special.obec.go.th/special>
3. เว็บไซต์ กระทรวงศึกษาธิการ
www.moe.go.th
4. เว็บไซต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
www.edu.ku.ac.th
5. เว็บไซต์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
<http://education.dusit.ac.th>

ซึ่งหนังสือและเว็บไซต์เหล่านี้จะสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่อง ดังนี้

ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่อง
การจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
หน่วยงานและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

หนังสือที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ

ชื่อหนังสือ ร่ายประเมนหรือจะสู้...ครูคนหนึ่ง

ผู้เขียน เฮเดน ทอรี (แปลโดย ประเสริฐ ตันสกุล) ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2556

รายละเอียด: หนังสือร่ายประเมนหรือจะสู้...ครูคนหนึ่ง คือรูปแบบแห่งแรงบันดาลใจของความเป็นครู ด้วยจิตวิญญาณ ที่ผู้เขียนถ่ายทอดจากประสบการณ์ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และนำมา เรียบเรียงถ่ายทอดให้อ่านกันอย่างซาบซึ้ง และเป็นประโยชน์อย่างมากโดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพครูการศึกษาพิเศษ ครูหรือผู้ที่กำลังจะเป็นครู คุณค่าหนังสือเล่มนี้คือแสงสว่างแห่งแรงบันดาลใจอย่างแท้จริงในการพัฒนาเด็กทุกคน

ชื่อหนังสือ การสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผู้เขียน รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ศักดิ์ศิริผล คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ปีที่พิมพ์ 2552

บรรณานุกรม

- การปรับเปลี่ยนหลักสูตรในการจัดการเรียนรวม. (2556). (ออนไลน์). แหล่งที่มา :www.secondary33.go.th/.../1938_9.) 27 สิงหาคม 2556.
- จันทร์ชลี มาพุทธ. (2555). *หลักและพื้นฐานการศึกษาขั้นสูง*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551, 5 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก. หน้า 1-13.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. (2556, 17 พฤษภาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนที่ 42 ก. หน้า 1-3.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://www.bic.moe.go.th/images/stories/Porrorbor2542.pdf>. 3 กุมภาพันธ์ 2562. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และ สุวพิชชา ประสิทธิ์ธัญกิจ. (2553). *ความรู้ทั่วไปด้านการศึกษาพิเศษ*. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. (2552, 8 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง. หน้า 45-47.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.isat.or.th/sites/default/files/4.%20มาตรฐานการศึกษา%202561.pdf>
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2555). *หลักสูตรการจัดการศึกษาระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ พุทธศักราช 2555*.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.(2556).คู่มือการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายใน. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2556). ประกาศคณะกรรมการการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ.(ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://special.obec.go.th/special/News/26.8.56_KST.pdf.) 29 สิงหาคม 2556.
- สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย.(2555). รายงานผลการสัมมนา “การพัฒนาแนวทางสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ.

แบบทดสอบท้ายบท ชุดศึกษาด้วยตนเอง
วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เล่ม 2
หลักการพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ

1. ข้อใดไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาพิเศษ

- ก. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา
- ข. เด็กที่ฉลาด มีความสามารถพิเศษ
- ค. เด็กที่ร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ
- ง. บุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือด้อยโอกาส

2. ข้อใดไม่ใช่หลักการจัดการศึกษาพิเศษ

- ก. ต้องดำเนินการทันทีที่ค้นพบความต้องการจำเป็นพิเศษ
- ข. เด็กพิเศษคนหนึ่งอาจต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลา
- ค. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถพิเศษให้สูงสุด
- ง. การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษต้องครอบคลุมตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา

3. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องตามแนวคิดและปรัชญาของการจัดการศึกษาพิเศษ

- ก. ควรจัดให้เด็กได้พัฒนาตนเองให้เร็วที่สุดและมากที่สุด
- ข. ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับบริการทางการศึกษา
- ค. ควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันทางสังคมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ง. ควรจัดให้เด็กได้พัฒนาตามความสามารถพิเศษอย่างสูงสุด

4. เหตุผลจำเป็นของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้กล่าวถึงในกฎหมายใดบ้าง

- ก. มาตรา 10 พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- ข. มาตรา 10 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540
- ค. มาตรา 10 พรบ.การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ พ.ศ. 2542
- ง. มาตรา 10 พรบ. สิทธิทางการศึกษา พ.ศ. 2542

5. ข้อใดกล่าวถูกต้อง

- ก. คนพิการ หมายความว่า บุคคลที่มีสภาพร่างกาย จิตใจ สติอารมณ์ การเรียนรู้ ไม่ปกติหรือบกพร่อง
- ข. ผู้ดูแลคนพิการคือบุคคลที่ใกล้ชิด ที่ดูแลหรืออุปการะคนพิการ
- ค. ครูการศึกษาพิเศษ หมายความว่า ครูที่มีหน้าที่จัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กพิเศษ
- ง. สถานศึกษาเฉพาะความพิการ หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งของรัฐและเอกชนแต่ไม่รวมถึงการจัดการเรียนที่บ้าน

6. คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ยกเว้น ข้อใด

- ก. ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ จนตลอดชีวิต
- ข. เลือกทำงานได้ตามความต้องการ เหมือนบุคคลทั่วไป โดยรัฐต้องจัดให้ตามความต้องการ
- ค. เลือกระบบและรูปแบบการจัดการศึกษา ได้ตามความสนใจและความถนัด
- ง. ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพ

7. ข้อใดไม่ใช่สถานศึกษาเฉพาะความพิการ

- ก. โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดพังงา
- ข. โรงเรียนสอนดนตรีสำหรับคนตาบอด
- ค. โรงเรียนเพชรบุรีปัญญานุกูล
- ง. โรงเรียนเศรษฐเสถียร

8. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับคนพิการ ข้อใดกล่าวถูกต้อง

- ก. ให้สถานศึกษาในทุกสังกัด จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสอดคล้องกับความพิการของแต่ละบุคคล
- ข. ให้จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ตามกลุ่มประเภทของความพิการ
- ค. ให้จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เฉพาะบุคคลที่มีความจำเป็นต้องจัดทำ
- ง. ถูกทุกข้อ

9. ข้อใดเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

- ก. โรงเรียนบ้านพวงชมพู สพป.เลย ปฏิเสธการรับเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้เข้าเรียนในโรงเรียน เพราะไม่มีครูเฉพาะทาง
- ข. โรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ปฏิเสธการรับเด็กแขนขาอ่อนแรง เข้าเรียน
- ค. โรงเรียนนราสิกขาลัย แยกนักเรียนเรียนรู้ช้า มาสอนแยกกลุ่มจากนักเรียนปกติ
- ง. โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ปฏิเสธการรับนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญา เข้าเรียน

10. คนพิการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ ได้ที่ไหน

- ก. ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนั้นๆ
- ข. มูลนิธิช่วยเหลือคนพิการทุกที่
- ค. สำนักงานทะเบียนจังหวัด
- ง. ยื่นได้ทุกที่ในข้อ ก,ข,ค

11. ข้อใดไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของศูนย์บริการคนพิการ
- ก. จัดทำบัตรประจำตัวคนพิการ และรวบรวมขึ้นทะเบียน
 - ข. ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน
 - ค. เรียกร้องแทนคนพิการให้ได้รับสิทธิประโยชน์ สำหรับคนพิการ
 - ง. ประสาน คัดกรอง ส่งต่อ และให้ความช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับการดูแลรักษาพยาบาลที่เหมาะสม
12. การแบ่งช่วงอายุตามพัฒนาการของมนุษย์ ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง
- ก. ระยะก่อนเกิด เริ่มจากปฏิสนธิจนถึงคลอด
 - ข. วัยเด็กตั้งแต่อายุ 1-11 ปี
 - ค. วัยรุ่นตั้งแต่ 14-21ปี
 - ง. วัยผู้ใหญ่ ตั้งแต่ 21-40 ปี
13. วัยที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการวางรากฐานของชีวิต คือวัยใด
- ก. ระยะก่อนเกิด
 - ข. วัยทารก
 - ค. วัยเด็ก
 - ง. วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น
14. การนับถือวีรบุรุษ (Heroic Worship) จะมีความรู้สึกแรงขึ้นในวัยใด
- ก. วัยเด็ก
 - ข. วัยรุ่น
 - ค. วัยผู้ใหญ่
 - ง. ข้อ ก และ ข ถูก
15. ทำไมผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาและดูแลคนพิการ ต้องเรียนรู้พัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละระยะแต่ละวัย
- ก. เพื่อช่วยลดความพิการ
 - ข. เพื่อประกอบการแก้ไข รักษาพยาบาล
 - ค. เพื่อประกอบการอธิบาย ชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง
 - ง. เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้
16. ข้อใดเป็นผลการเรียนรู้ด้านเจตพิสัย (Affective Domain)
- ก. การเดินรำประกอบจังหวะ
 - ข. การเล่นกีฬาได้เก่ง
 - ค. การร้องเพลงได้ไพเราะถูกต้อง
 - ง. การชობดอกไม้สวยงาม

17. การช่วยเหลือ ด้านการประเมิน ทดสอบ สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ข้อใดไม่เหมาะสม

- ก. ปรับรูปแบบของแบบทดสอบให้เหมาะสมกับความต้องการ เช่น เป็นอักษรเบรลล์,เป็นภาษามือ
- ข. ช่วยอำนวยความสะดวกด้านวิธีการตอบข้อสอบ เช่น ให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเขียนคำตอบ
- ค. ให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือในการทำข้อสอบ
- ง. ช่วยปรับขยายเวลาทำการสอบให้มากขึ้น

18. คำกล่าวใด ไม่สอดคล้องกับกระบวนการวัดและประเมินผลสำหรับคนพิการ

- ก. ใช้ระเบียบการวัดผลที่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป
- ข. มีการเทียบโอนประสบการณ์ได้
- ค. มีการบูรณาการ การวัดได้หลากหลายวิธี
- ง. มีวิธีการวัดที่เหมาะสมตามความพิการ

19. มาตรฐานการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ มีกี่มาตรฐาน

- ก. 3 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน,คุณภาพด้านการบริหารจัดการ, ด้านครูและบุคลากร
- ข. 4 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน,คุณภาพด้านการบริหารจัดการ, คุณภาพด้านสถานศึกษา, คุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้
- ค. 3 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน,กระบวนการบริหารและการจัดการ, กระบวนการจัดการ โดยการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ง. 4 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน,ด้านการจัดการเรียนรู้,ด้านการบริหารจัดการ, ด้านผลสัมฤทธิ์

20. การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

- ก. คนพิการมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาและรับบริการมากเป็นพิเศษกว่าคนปกติ
- ข. คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาเท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไป
- ค. คนพิการมีสิทธิที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกโดยรัฐเป็นผู้จัดให้
- ง. คนพิการ มีสิทธิที่จะเลือกที่เรียน เลือกประกอบอาชีพได้ตามความถนัดและความต้องการ

เฉลยแบบทดสอบท้ายบท

ข้อ 1 ข.	ข้อ 11 ก.
ข้อ 2 ค.	ข้อ 12 ข.
ข้อ 3 ง.	ข้อ 13 ข.
ข้อ 4 ก.	ข้อ 14 ข.
ข้อ 5 ข.	ข้อ 15 ง.
ข้อ 6 ข.	ข้อ 16 ง.
ข้อ 7 ข.	ข้อ 17 ค.
ข้อ 8 ก.	ข้อ 18 ก.
ข้อ 9 ก.	ข้อ 19 ค.
ข้อ 10 ค.	ข้อ 20 ก.

แบบเขียนสะท้อนคิด (Reflection Paper)

คำชี้แจง : โปรดใช้คำถามต่อไปนี้ในการเขียนสะท้อนคิดจากการศึกษาด้วยตนเอง ไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ

1. ท่านได้ทราบอะไรจากการศึกษาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองฉบับนี้?
2. ท่านจะนำความรู้เรื่องหลักการพื้นฐานการจัดการศึกษาพิเศษ ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่านอย่างไร
3. ความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาพิเศษ ช่วยแก้ไขปัญหการจัดการเรียนการสอนของท่านอย่างไรได้บ้าง

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ